

В.В. Русін, канд. екон. наук, доц.,
Львівський інститут банківської справи
Університету банківської справи НБУ

ДОВГОСТРОКОВІ ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Банківська діяльність на ринку цінних паперів має свої особливості, які проявляються тим, що метою довгострокових інвестицій є не лише отримання прибутку від участі у капіталі, але і одержання контролю над компанією для залучення додаткових фінансових потоків у банк. Специфіка здійснення довгострокових банківських інвестицій значною мірою обумовлюється сформованою ресурсною базою банку. У ролі довгострокових інвестиційних ресурсів можуть використовуватися або кошти, залучені банком на тривалий строк, або власні кошти банку. Оскільки на сучасному етапі банки не мають значних довгострокових ресурсів, то і їх інвестиційна діяльність є не надто активною. Водночас в Україні обмежений вибір надійних фондових фінансових інструментів, які могли б купувати банки з метою отримання доходів протягом тривалого часу. За роки стабільного функціонування банківської системи спостерігаються стійкі тенденції зростання вкладень банків у цінні папери (рис. 1)*.

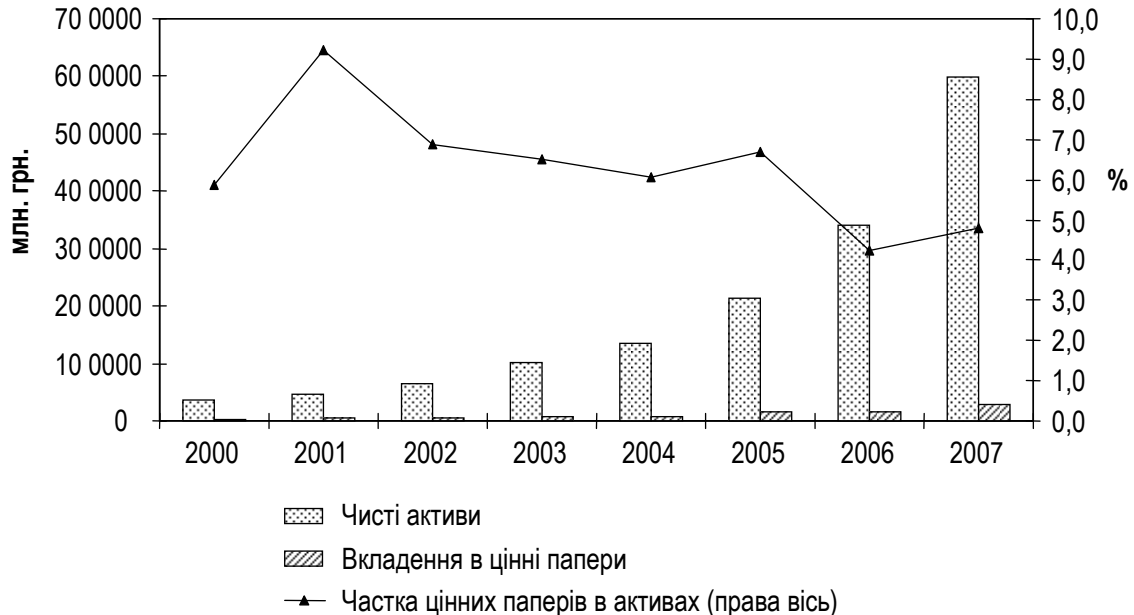

Рис. 1. Динаміка обсягів активів та фінансових інвестицій банків у 2000-2007 рр.

*Складено за даними Національного банку України.

За період з 2000 до 2007 р. чисті активи банківської системи України зросли у 16 разів. Певною мірою зазначена тенденція торкнулася і обсягів фінансових інвестицій банків – вони зросли у 13 разів і на кінець 2007 р.

становили 28,7 млрд. грн. Але в той же час необхідно відмітити, що вкладення у цінні папери складають незначну частину банківських активів. Їх питома вага у чистих активах коливалася у діапазоні 4-9 %, причому у 2006-2007 рр. вона знизилася до мінімального рівня – 4,3-4,8 %. Зазначений процес спричинений такими чинниками: швидкими темпами приросту кредитного портфеля банків, який приносить банкам переважну частину доходів; недостатнім рівнем розвитку фондового ринку в Україні; недостатньою привабливістю цінних паперів українських емітентів та відсутністю гарантій отримання дивідендів за ними (доречно згадати непрозору структуру власності більшості компаній); низький рівень довіри до державних цінних паперів; послаблення стимулів інвестування в цінні папери іноземних емітентів у зв'язку з іпотечною кризою в США восени 2007 р.

Аналізуючи структуру інвестиційного портфеля українських банків, слід зауважити, що переважаюча його складова має короткостроковий спекулятивний характер і не може розглядатися як довгострокові інвестиції. Станом на 01.01.2008 торговий портфель склав понад 8 млрд. грн., портфель на продаж – понад 14,5 млрд. грн. Водночас вкладення банків у цінні папери з метою отримання дивідендів у довгостроковій перспективі (до таких вкладень відноситься портфель боргових цінних паперів до погашення та інвестиції в асоційовані компанії) складала лише п'яту частину їх інвестиційного портфеля і становили 6085 млрд. грн., або близько 1 % від загальних чистих активів банківської системи. Тому фінансові інвестиції на сучасному етапі абсолютно не конкурують із довгостроковими кредитами у сфері розміщення довгострокових банківських ресурсів.